

הלכות פסח סימן תמא

אם לא אפרע לך לזמן פלוני, (ב) והגיע הזמן ולא פרעו, (ג) (א) (ד) בַּאֲפֵלוֹ לֹא הִגִּיעַ הַזְמַן שֶׁקָּבַע עַד אַחֵר הַפֶּסַח, (ה) דִּקְשָׁהגִיעַ הַזְמַן וְלֹא פָּרְעוּ נִקְנָה לוֹ (ו) לַמַּפְרָע וְהָיוּ לָהּ חֲמִצּוֹ שֶׁל אִינוֹ-יְהוּדִי: ב יִשְׂרָאֵל שֶׁהִלּוּהָ לְאִינוֹ-יְהוּדִי עַל חֲמִצּוֹ, אִם מִשְׁכָּנוֹ (ז) בִּידוֹ וְאָמַר לָהּ יִמְעַכְשׁוּ, וְהִגִּיעַ הַזְמַן אֲפֵלוֹ אַחֵר הַפֶּסַח וְלֹא פָּרְעוּ, אֲפֵלוֹ אֵין אַחֲרֵיתוֹ עָלָיו, (ז) (ח) *אֲסוּר, מִשּׁוּם דִּקְנִי לָהּ לַמַּפְרָע;

ב טור בשם הראב"ד והרא"ש, וזקוקת הדין ג שם במשנה ד פסח הרא"ש וכן פסק הטור

שערי תשובה

מאחר שגלו ללך העמים להיות היהודים עתידים לחזור ולקנות מהם מה שהם מוכרים קדם פסח בזה, שפיר דמי לעשות כן אם הפ"מ בדבר:

[ד] (א) אסור. עכ"פ. ועין בשו"ת בית אפרים סימן מה ש"ל בגמר בדעתו שלא לפדות ויהיה של אינו יהודי למפרע, אפשר דאף בפסח גופא ליקא

באור הלכה

אינו מוכח שם כלל דבעינן תחת ידו, רק דבעינן בתורת הלואה ופשעה לו טובה, וכמו שקבאר בתוספות דף סו וברא"ש וכן בכתב פסקי תוספות, ואם כן הוא הדין הכא הנה בתורת הלואה ושעבר לו משכנו אף ששנן עדין ברשותו, אם לא שפוכר בקצו גרע מחמת משנן ברשות הלואה, וצריך עיון: * אסור. עין משנה ברורה כמה שכתבנו דמחזיק לבצור קדם הפסח, והוא דעת כל האחרונים, דלא כמגן אברהם, ועין במקור חיים ובכנ"י ש"ע ובכ"ד

באר היטב

(ג) מותר. ואם מכנן בשעת הלואה לפדותו אחר הפסח ובאי אסור, דה"ל כמטמין בידו, ט"ז, ע"ש: (ד) אסור. נ"ל דבפסח אין הישראל מחזיק לבצור, דעדין הוא ברשות א"י דשאר יפרנו, ונאפלו בא הא"י בפסח ונתן דמיו

משנה ברורה

(ב) והגיע הזמן ולא פרעו וכו'. והשעם, דכיון דהגיע הזמן ולא פרעו, נקנה לו למפרע, והיו לה חמצו של עכ"פ ששעבר עליו הפסח (ג) ומתא אפלו באכילה, ולהכי בעינן שיאמר לו 'מעכש' וגם שיהיה החמץ תחת ידו, דאם לא אמר לו 'מעכש', הרי היה בפסח החמץ של ישראל, אלא שאמרתך משהגיע הזמן ואילו נקנה להעכ"פ ואסור אפלו בהנאה לכל ישראל; וכן אם

לא היה החמץ תחת ידו, לא נקנה לו החמץ כלל אפלו על-ידי 'מעכש', דכמאי קנה (ג) הרי לא משך אצלו. אמנם אם הקנה לעכ"פ את החמץ בקנן, ומעכשיו אם לא: פרע לזמן פלוני, (ד) דעת כמה אחרונים דבזה אפלו נשאר המשפון תחת יד ישראל מותר, אם התנה ישראל שאין מקבל עליו אחריותו של המשפון. (ה) ויש מי שמתמיר בזה. ועין בבאור הלכה: (ג) מותר. הינו, שהחמץ מתא להסתפק ממנו. ומכל מקום להתחלה נסתפקו הפוסקים אם מתא לישראל ללוות באפן זה אפלו בלבד שלא לפדותו, שבינו שבידו לפדותו בפסח, אם-כן אפשר דאף על-ידי-כך עובר עליו, ולכן ראוי להחמיר ולפדותו קדם פסח, וכל-שכן כשכנן בשעת הלואה לפדות אחר הפסח בידו אסור, דהוי לא כמטמין בידו [ט"ז]. וכתב בחת"י-עקב: אם אמר בשעת בעור להעכ"פ שלא יפדוה עוד, שוב אין אסור: (ד) אפלו לא הגיע וכו'. רוצה לומר, אף שבתוך הפסח תדבר הנה בספק ששאר יפדוה, מכל מקום אין לאסור מחמת זה אחר הפסח, ובדמסים 'דקשהגיע' וכו'. ומשמע מדעת המחבר שכתב (ו) 'אפלו', דהוא הדין אם הגיע הזמן קדם הפסח ולא פדה, גם-כן אין מתא אלא-אם-כן אמר לו בשעה שמשפן החמץ בידו שיהא שלו מעכשיו אם לא יפדוה, והשעם, דבכל 'מעכש' לא קנה הנכיר את משכנו אפלו הגיע הזמן ששעבר עליו הפסח, וכן כתבו כמה אחרונים. (ו) ויש מקלין בזה, (ס) ויש לסמוך עליהם בשעת הדחק. וכל זה הוא רק לענין לאסור החמץ אם כבר עבר הפסח, אבל אם הוא עדין קדם פסח דהוא חשש דאוריתא, בודאי יש לחש (ט) לדעת המחמירים דהוא רק אסמכתא, ועל-כן יראה להחליט להעכ"פ בשעה שהגיע זמן של הבעור: (ח) דקשהגיע הזמן ולא פרעו וכו'. וכתבו האחרונים, דהא ד'מעכש' מהני הינו דוקא כמו בגידון ידיו שהלואה מעות והחמץ היה בתורת משכונן, ובזה אמרנו ד'מעכש' מהני [בדבדאי גתבוצה להקנות לו באמת, שהרי עשה לו טובה והלואה], אבל בלי הלואה רק בתנאי בעלמא, כגון ששמו לו חמצו ואמר לו: אם לא אצעה לך דבר פלוני קדם פסח זהה החמץ שלך, ולא קים התנאי, אף-על-פי שאמר לו 'מעכש', גם-כן הוי אסמכתא (י) להתרבה פוסקים אלא-אם-כן הקנה בידו חשבו, וכפי המבאר בחשן-משפט סימן רז סעיף יד בהג"ה, והחמץ עדין של ישראל הוא, וצריך לתת את החמץ לעכ"פ במתנה גמורה קדם הפסח; מיהו, וידיעב אף עבר עליו הפסח נראה (יא) שאין להחמיר לאסור החמץ: (ו) למפרע. משום דאמר 'מעכש', וכנ"ל. ומסתפק המגן אברהם, בלא אמר לו 'מעכש' דאסור החמץ לעולם, אי מחזיק לפדותו מן העכ"פ, לאחר הפסח ולבצור, דאם לא-כן הרי מתנהג, שפורע חובו להעכ"פ באסורי הנאה. ובבית מאיר ובספר מקור חיים הסכימו להקטר, שהרי אינו פורע חובו בדינא (יב) רק הוא נשאר ביד העכ"פ מאליה, ומה שאין העכ"פ תובעו בשביל זה, הנאה דממילא הוא ולית לן בה, (יג) אמנם בחמץ ביד ישראל ושעברו לנכיר ועבר עליו הפסח דאסור בהנאה, וכנ"ל, בזה פשיטא דאסור לתנו להעכ"פ, דזה הנאה ממש הוא: ב (ז) בידו. דאי לא הכי לא נקנה לו המשפון שהרי לא מש"פ, אם לא שהקנהו לישראל בקנן המועיל ומעכשיו, וכנ"ל במשנה ברורה סעיף קטן ב: (ח) אסור. דהוי לה חמץ

שער הצינן

(ג) ואפלו אם היה האחריות של גנבה ואבדה על ישראל [אחרונים]: (א) עין במתנית-השקל: (ד) חק-יעקב ואליה רבה ושא"י, וכלבד שיגנה בסודר של עכ"פ גופא ולא בסודר של עדים (ג) [אחרונים]: (ה) פרימגדים לפי דעת הרב בבג"ה בחשן-משפט סימן רז סעיף יד. ומכל מקום נראה דבמקום הדחק יש להקל, דהרי החשש זה הוא רק לענין אחר הפסח שהוא זכרון ושומעין להקל, ובהנאי דסימן תמח, עין שם בסעיף ג, ובפרט בזה שנבדוק מקלח: (ו) מגן אברהם והג"ה: (י) לבלש ובלת-שבת, והפוסקים האלה רבה גם-כן לדבריהם: (ח) שריבים מן הראשונים סוכרין מן החראב"ד, עין שם בגמ"ה רבה, וגם בבאור הג"ה כתב שהעקר בהראב"ד ומה שכתב בסוף דבריו דהרי הרמב"ם ושלחן-ערוך נכונים כאן, הינו דאזלי לשיטתיה, עין שם, ובפרט דעת הר"ן [ובחידושי הראב"ה] הסכים גם-כן לזה [ובדבר הנמסר מיד ליד לא ש"פ בו דין אסמכתא, ובדעת המחבר בחשן-משפט סימן רז, עין שם, ועל-כן בודאי יש לסמוך עליהם בלאחר פסח: (ט) וגם סברת הר"ן הנ"ל גם-כן אינו ברור, עין ברמ"א שם בחשן-משפט בסעיף יא בהג"ה דפליג על זה, עין שם: (י) משום דלדעת הראב"ד אין דין אסמכתא כלל בעכ"פ, גם לדעת המחבר בחשן-משפט שם, 'מעכש' מסלק אסמכתא תמיד אפלו בלא בית-דין חשוב: (יא) אף שמשפון-אברהם טוף סעיף-קטן ג מוכח דמחמיר בזה אפלו בעבר עליו הפסח, אנו לא סתמנו כן, משום דאיהו אויל לטעמה שדחה דעת הראב"ד מהלכה, אבל לפי מה שקיימנו לעיל דעת הראב"ד, פשוט שאין להחמיר בזה בדבדבד בעבר עליו הפסח, ובפרט שדעת המחבר בחשן-משפט שם דמעכשיו מסלק אסמכתא בכל מקום ובפרט בזה דהמשפון תחת ידו, דאפשר דהיינו דאיכא תרתי למעלייתא גם הרמ"א מודה, וכעין שהעיר בזה בבג"ה-ישע, וכבר כתבו האחרונים בסימן תמח דכל היכא דאיכא פלגא מקלחין בלאחר הפסח: (יב) וידעתי, בלאו הכי הרי הפקעת הלואה ידוע שהוא מתא, ובפרט כגון זה שאינו תובעו, ולהכי אין זה בכלל פורע חובו, ושוב לא קשאי מההיא דמעשור שהביא המגן אברהם: (יג) אחרונים:

(א) נראה דצריך לומר: [ג] מותר. וראה סיעתא לזה במשנה-ברורה סעיף-קטן ג.

הַלְבוֹת פֶּסַח סִימָן תמא

ביאורים ומוספים

סִימָן תמא

דִּינֵי מִי שֶׁהִלָּחָה עַל חֶמֶץ

[משנ"ב ס"ק ב]

הָרִי לֹא מִשְׁפָּחָא אֶצְלוֹ⁽¹⁾ וכו', אַם הִקְנָה לְעֶצְמוֹ וכו', מְתָר⁽²⁾.

1) בענין הקנין בו קונה הנכרי מטלטלין, נחלקו אמימר ורב אשי (ע"ז ע"א), האם קונה הוא בקנין משיכה או בקנין כסף. ונחלקו ראשונים [ראה מ"מ פ"א מהל' זכריה דה"ד] אם לדעה שקונה במשיכה הכוונה הן במשיכה הון בכסף, או שקונה הוא רק במשיכה ולא בכסף. לעומת זאת במסכת בכורות (יג, ב) מבואר שלנכרי יש רק קנין אחד, דינו תלוי במחלוקת ר' יוחנן ור"ל מהו הקנין שישראל קונה בו מטלטלין, שלדעת ר' יוחנן שמן התורה ישראל קונה מטלטלין בכסף, נכרי קונה אותם במשיכה, ולדעת ר"ל שישראל קונה מטלטלין במשיכה, נכרי קונה אותם בכסף.

ולחלבה, רש"י (קידושין יד, ב ד"ה הואיל, בכורות ג, ב ד"ה קנין גמור) סובר שנכרי קונה מטלטלין בכסף בלבד [כדברי הגמרא בבכורות בדעת ר"ל], ואילו הרמב"ם פסק (שם) שנכרי קונה במשיכה או בכסף [כדעת הסבורים במסכת עבודה זרה שנכרי קונה במשיכה, וכדעת הראשונים שהכוונה הן במשיכה הון בכסף]. ובביאור הגר"א (ח"מ סי' קצד ס"ק יא) כתב, שדעת כל הפוסקים [חוץ מרש"י הרמב"ם] שנכרי קונה מטלטלין במשיכה בלבד, וכך נראה מדברי המשנ"ב כאן, שכתב שאין הנכרי יכול לקנות את החמץ אלא במשיכה, וראה מה שכתב לקמן (סי' תמח ס"ק יז).

2) ומדובר כשהקנה הישראל לנכרי את החמץ בקנין חליפין [ראה שעה"צ (ס"ק ד)], וכפי שמשמע בשו"ע (ח"מ סי' קכג ס"ד) שגם נכרי קונה בחליפין [אמנם דעת הש"ך שם (ס"ק ל) שנכרי אינו קונה בחליפין]. ואם הקנה את החמץ לנכרי אגב קרקע [קנין אגב], כתב במשנ"ב לקמן (סי' תמח ס"ק יז) שנחלקו פוסקים אם מועיל קנין אגב בנכרי [ראה שעה"צ שם (ס"ק לט ו-מב)]. ולפיכך, אף שלכתחילה אין להקנות את החמץ לנכרי בקנין אגב, כיון שהדבר נוגע לאיסור תורה של 'בל יראה', אך אם מכר את החמץ בקנין אגב וכבר עבר עליו הפסח, יש להיתר בדיעבד, כיון שאז אין הנדון אלא כלפי איסור דרבנן של חמץ שעבר עליו הפסח. והוסיף שם (ס"ק יט), ובביה"ל שם (ס"ג ד"ה דבר מועט), שבמקרה שאי אפשר להקנות את החמץ במשיכה, מותר גם לכתחילה להקנותו בקנין אגב.

[שעה"צ ס"ק ז]

ובלבד שִׁקְנָהוּ בְּסוּדָר שֶׁל עֶצֶם גּוֹפָא וְלֹא בְּסוּדָר שֶׁל עֶדֶם⁽³⁾. וכוונתו שיש להקפיד שהנכרי בעצמו יקנה סודר שלו למוכר, ולא שהעדים יקנו [בשליחותן] סודר שלהם למוכר. ומקור דבריו במג"א (ס"ק א), וביאר המחצ"ה ש, שברוך כלל קנין סודר נעשה בפני עדים כדי שהמוכר והקונה לא יוכלו לאחר מכן להכחיש שלא היה קנין. והמנהג הוא שהעדים מקנים סודר שלהם למוכר [שהרי קנין חליפין הוא בכליו של קונה], ומתכוונים לזכות בכך לקונה - מדין שליחות - את הדבר הנקנה. ולכן כתב המג"א, שבמכירת החמץ לנכרי על ידי קנין סודר, חייב הנכרי בעצמו להקנות את הסודר, שהרי אין שליחות לנכרי, ואין העדים יכולים להיות שלוחיו לזכות לו את החמץ.

[משנ"ב ס"ק ג]

אֶפְשָׁר דְּאָף-עַל-פִּירְכֵּן עוֹבֵר עָלָיו⁽⁴⁾.

4) ומה שכתב שרק בגלל שבידו לפדות בפסח הוא שאסור לכתחילה ללוות באופן זה, תלוי הדבר במחלוקת אחרונים בבירור כוונה של התנאי שעושה הלוה עם המלוה שאם לא יפרע לו יהיה המשכון שלו מעבשיו. המקור חיים (ביאורים ס"ק א) כתב, שתנאי זה נעשה רק ליפות את כח המלוה, שאם לא יפרע לו הלוה יכול המלוה להחליט את המשכון שהיא שלו, אולם יכול הוא גם שלא להסכים לקבל את המשכון, ולתבוע לקבל

דוקא מעות, כגון אם כשהגיע זמן הפרעון הוול המשכון ואינו שווה כדי דמי ההלוואה. ולפי זה כתב, שבכל משכון חמץ של ישראל שביד נכרי, חייב הישראל לכתחילה לפדותו ולבערו, שאף כשדעתו שלא לפדותו מיד הנכרי, הרי יתכן שהנכרי לא ירצה את המשכון אלא את מעותיו, ואז נמצא שהישראל עבר על חמצו שמופקד ביד הנכרי.

מאידך, הפתחי תשובה (ח"מ סי' עג ס"ק יז) כתב בשם שו"ת בגדי ישע (סי' ה), שמכח התנאי שבין הלוה למלוה, הוחלט המשכון למלוה, ואינו יכול לבקש את הלוה לפרוע לו את חובו בכסף גם אם ירד ערך המשכון, והולך בזה על המקור חיים. ולדבריו, כשדעת הישראל שלא לפדות את חמצו הממושכן ביד הנכרי, אין סברא לחייבו בכך מעיקר הדין, שכן כבר הוחלט המשכון לנכרי. ואין לחייבו אלא מחמת מה שהביא המשנ"ב בשם האחרונים, שכיון שבידו לפדותו בפסח, אם כן יתכן שעובר עליו.

[משנ"ב ס"ק ז]

עַל-כֵּן יִקְנָה לְהַקְלִיטוֹ לְעֶצְמוֹ בְּשִׁשָּׁה שְׁהִיגָה זֶמַן שֶׁל הַבַּעוּר⁽⁵⁾. 5) וביאר השו"ע הרב (ס"ו), שיקנה לנכרי את החמץ בקנין גמור ששוב לא יוכל הישראל לפדותו בעל כורחו של הנכרי, כגון שיאמר לו: כל חמצי שתחת ידך הריני נתנו לך במתנה גמורה או במכירה בעד המעות שהלויית לי, או שיאמר לו: ידא כולו שלך בעד חובי, והוסיף (שם), שבאמירה זו קנה כל החמץ לנכרי, גם אם הוא שווה יותר מכדי חובו. עוד הוסיף (שם), שכשעשה כך, אפילו אם לאחר הפסח הלך הישראל ופרה את חמצו מיד הנכרי שנתרצה להחזירו לו, הרי חמץ זה מותר אפילו באכילה, ואפילו אם זמן הפרעון היה לאחר הפסח, שהרי כיון שהקנה לו את החמץ בקנין גמור, נמצא שכל ימי הפסח היה החמץ קניי לנכרי להלוטין.

[שעה"צ ס"ק ח]

שְׂרָבִים מִן הָרִאשׁוֹנִים סוֹרְקִין בֶּן הַתְּרָאָבִד⁽⁶⁾.

6) וטעמו מבואר בדבריו (פ"ד מהל' ח"מ ה"ה), משום שאין אסמכתא לנכרי, ולכן גם כשלא אמר מעבשיו, מ"מ כשהגיע הזמן נקנה החמץ לנכרי.

ולדעת המשנ"ב שטעם היש מקילין הוא משום שבשעת הדחק יש לסמוך על דעת הראב"ד שאין אסמכתא לנכרי, כתב בספר בין ישראל לנכרי (א"ח ע"מ שנגזר ה"ט) שיש להקל בין אם החמץ שווה כמו ההלוואה ובין אם שווה יותר ממנה. וזה שלא כמו שכתב השו"ע הרב (ס"ה) להקל מחמת שיש לסמוך על הדעות הסוברות שכל שהמשכון שווה כמו ההלוואה אין זה נחשב אסמכתא (ראה שו"ע ח"מ סי' רז ס"ט), שלדעתו כשלא אמר מעבשיו, אין להקל במשכון השווה יותר מההלוואה.

[שעה"צ ס"ק י]

גַּם לְדַעַת הַמַּחֲבֵר וכו', אֶפְלוּ בְּלֹא בִּית-דִּין תְּשׁוּבָה⁽⁷⁾.

7) כוונתו לבאר, שמה שכתב במשנ"ב שיהיו אסמכתא להרבה פוסקים, ומשמע שלא לכל הפוסקים, היינו משום שלדעת הראב"ד אין זו אסמכתא כיון שכלל אין אסמכתא בנכרי, וגם לדעת השו"ע אין זו אסמכתא כיון ש'מעבשיו' מסלק אסמכתא אפילו בלא בית דין חשוב.

[משנ"ב ס"ק יז]

דָּאִי לֹא הָכִי לֹא נִקְנָה לוֹ הַפְּשָׁפוֹן שֶׁהָרִי לֹא מִשְׁפָּחָה⁽⁸⁾.

8) ואף שמן התורה ישראל קונה מטלטלין בקנין כסף [ראה שו"ע ח"מ סי' קצח ס"א], כתב השו"ע הרב (סי"ב וכן בקונטרס אחרון ס"ק ד) שאין אומרים שמ"מ גם כשלא משך הישראל את משכנו של הנכרי שיקנה לו החמץ בקנין כסף ויעבור עליו למפרע כשלא פדאו הנכרי, כיון שכתב הש"ך (ח"מ סי' קצד ס"ק א) שדעת הרבה מהראשונים וכן דעת כל הפוסקים שאין קנינו בכסף אלא כשקונה מישראל כמותו, אך כשקונה ישראל מיד נכרי אין קנינו אלא במשיכה [וכשם שנכרי קונה מישראל רק במשיכה (ראה מה שכתבנו לעיל ס"ק ב)].

הלכות פסח סימן תמא תמב

יג באר הגולה

(ט) *אָבֿל אַם לֹא אָמַר לֹה מַעֲכָשׁוּ (י) וְאֵין אַחֲרֵיתוֹ עָלָיו, (יא) מִתָּר:

תמב דין תערכת חמץ, ובו י"א סעיפים:

א (א) *תַּעֲרֶכֶת חֻמֶּץ (ב) [ב] (ב) עוֹבְרִים עָלָיו מִשּׁוּם בֵּל יִרְאָה וּבֵל יִמְצָא, כְּגוֹן

שְׂעִיר תְּשׁוּבָה

אסורא, וע"ש בארן אי שך לומר בענין זה הכריח הדבר למפרע, ע"ש וילקמן סימן תמח פשה דרים בענין קבלת אחריות כשעבר עליו הפסח, ע"ש, ושם פתבתי מ"ש מאיר נחמיהם בענין מי שלקח שעבוד מא"י על י"ש, ע"ש: [ב] עוֹבְרִים, עבד"ט. ועין במג"א מה שהקשה מהא דשאור ישרף ומ"ש

באור הלכה

אפרים פתבי לקים דברי מגדאברתם, וזמן דבריהם הוא כמעט אחד, דאין צריך לבקר ולהפסיד המשפון בידים ולהפסיד חובו, ומוטב לו להמתין עד שאגיע הזמן ששכב לו העכורים ושפא ושפא ישלם לו חובו ויפדה משפונו, ואם יראה אז שעבוד מעט יכלה הזמן והוא אינו פודה, יכול אז למחל לו חובו ולומר הריני כאלו התקבלתי, ודמי כמו שפרע העכורים, ואגלגלי מלתא שהמשפון היה של עכורים ולא עבר בכל יראה: אף אפשר דיש לחש שפא ושפא ילכח לעשות תקנה זו קדם שהגיע הזמן ויבוא לידי בל יראה, אלא דבאמת יש לעשות תקנה זו בערב פסח ויהינה שיתחל את החוב בפני בית דין או בפני עדים שלא בפני העכורים, וגם כן הרי מחילה, וממילא אין המשפון שלו, ואם כן אף כשיגיע הזמן ולא קדא לא עבר על בל יראה והמשפון יואר תחת ידו, כן ג"ל בבית דין אפרים, ובאופן זה יהיה גם חמץ מותר לו לאחר הפסח, אלא דאפשר דהר"ה סתקמה ובהחיא דסימן תמח סעיף ה, ע"ש שם: * אָבֿל אַם לֹא אָמַר לֹה, ע"ש מה שכתבנו במשנה ברורה, דלפי דעת המחבר הוא הדין בקדם הפסח בענין מעכש, ו

באר היטב

מחר להניח לא"י לשלו, מ"א. ובה"ח חולק עליו, ע"ש. וישראל הממשלן לחבור, הפלוגה עובר עליו, וישראל מישאל קונה משפון מחבור בלא מעכש, מ"א. וט"ז בסימן תמג ס"ק ד קמח דהלוג חוב לבקר: (ב) עוֹבְרִים, הסבמת אחרונים אפלו דלית בה פזית בקרי אכילת פנס [הוא

משנה ברורה

של ישראל שעבר עליו הפסח, דאסור בהנאה משום דעבר בכל יראה, ודע, דהמחבר נקט דינה לענין אסור חמץ ובלאחר הפסח, והוא הדין קדם הפסח לענין אסור בל יראה, שמתקב (יד) לבקר או (טו) למחר חמץ זה בזמן המכירה כשאר חמץ שלו, דשפא לא יפדה העכורים כשיגיע הזמן ששכב, ונמצא למפרע שהחמץ היה שלו ועובר עליו בכל יראה, וע"ש בבאור הלכה, ואם עבר ולא בערו ובא העכורים תוך הפסח לפדותו, רשאי לקבל ממנו המעות ולהניחו שיטל חמצו [אחרונים]: (ט) אָבֿל אַם לֹא אָמַר לֹה וכי. דקמא לן, ישראל מוכרי ונכרי מישאל לא קני משפון, ונמצא שלא היה ברשותו עד לאחר הפסח, ומשמע (טו) מדעת המחבר דהוא הדין בכלל זמנו קדם הפסח ולא פירו, גס"פ מחר חמץ לאחר הפסח אם לא אמר לה 'מעכש', דאסמכתא לא קניא, וכבר כתבנו לעיל דיש מי שחולק על זה, דאין זה אסמכתא, ולדעה זו נעשה חמץ של ישראל וצריך למכרו קדם הפסח או לבקרו, ויש לזהר בזה, ודברים (יז) עומדים בשיטה זו, אכן אם עבר עליו הפסח, (יח) אפשר שיש לסמוך אדעת המחבר בזה ומחר, וכנ"ל בסעיף א: (י) וְאֵין אַחֲרֵיתוֹ עָלָיו, דאי אחריותו עליו, בלאו הכי אסור, דלא גרע מאם היה חמץ של עכורים אצלו בפקדון בעלמא באחריות דעובר עליו, וכדלעיל סימן תמ: (יא) מִתָּר, ואפלו (יט) אם נראה מדעת הנכרי שדעתו לשקע בידו, אפלו הכי אינו עובר עליו בל-זמן שלא מכר לו בפרוש, וכל זה באם היה המשפון בין ישראל לנכרי, (כ) אָבֿל ישראל הממשלן ביד ישראל חבור, אפלו בלי 'מעכש' נמי קני הפלוגה ועובר עליו, משום דישאל מישאל קונה משפון; וע"ש לעיל סוף סימן תמ דגם הלוג עובר, כיון דגוף החמץ שלו:

א (א) תַּעֲרֶכֶת חֻמֶּץ וכו'. הנה המחבר לא אג"י כי אם לענין הלאו דכל יראה ובל ימצא, דלענין זה סבירא לה דעובר על לאו זה (ב) אפלו אין בו פזית בקרי אכילת פנס, ואף דלענין אכילה אינו חוב כרת לכלי עלמא אלא-אם-כן יש בו פזית בקרי אכילת פנס, (ג) ויש דסבירא לה, דאפלו לאו אין בו כל-פמה דליכא בתעובות שעור פזית בקרי אכילת פנס, מכל מקום לענין בל יראה ובל ימצא עובר עליו, כיון שכל חלקיו מנחין בכלי אחר הרי הן מצטרפין זה עם זה כיון שיש שם ביחד פזית חמץ, (ג) ודוקא מין בשאינו מינו, דאינו בטל מדאוריתא ברבא לרעת הסוכרין דטעם בעקר מדאוריתא, אכל מין במינו, כגון קמח של תבואה חמוצה שנתערב בתוך קמח שאינה חמוצה, דמדאוריתא ברבא בטל ומתר לאכלו, מכל-שכן שפטר לשהתו מדאוריתא, (ד) אף מדרבנן מכל מקום אסור לשהתו דלמא יבוא לאכל ממנו בפסח, וצריך לבקרו קדם הפסח, ואם נזכר בפסח צריך אז לבקרו, ומכל מקום (ה) אם עבר ושהה עד לאחר הפסח (מ"א) כיון דלא עבר בכל יראה ובכל ימצא, כמבאר לקמן סוף סימן תמו, וכן ה"א דאיכא ששים, אף מין בשאינו מינו ד"א הכי, דאף דאסורו במשנה הרי אינו רק מדרבנן, (ו) והוא הדין שארי דברים שאין בהם אסור אכילתא להשתתק, רק מדרבנן לבקרו, צריך לבקרו בערב-פסח, ואם שכח ונזכר בפסח צריך אז לבקרו, ואם עבר ולא בערם עד לאחר הפסח, מותרין, (ז) באכילה, ואם אין בו חמץ בעין אלא טעם חמץ, כגון שבשיל אינה דבר עם חמץ והסיר החמץ ולא נשאר בו אלא הטעם, דלא היה בו ששים לבשל, אף דאסור לאכלו מדאוריתא משום טעם בעקר, מכל מקום לענין בל יראה מצד החק-יצקב דאינו עובר כיון דאין בו ממשו של אסור, ומכל מקום מדרבנן בנדיא אסור לשהתו, וצריך בעור בנמצא תוך פסח, ואם עבר ושהה עד אחר הפסח אין לאסר בהנאה, דכיון שלא עבר על אסור של תורה במה שהשהה אותו לא קנסוהו חכמים לאסרו, ובאכילה אפשר שבראי להחמיר, (ז) ויש חולקין וסבירא להו, דכיון שאסור באכילה מן התורה חוב בבכור גס"פ מן התורה, וממילא אם עבר ולא בערו, גם לאחר הפסח אסור בהנאה, (ח) ובמקום הפסד מרבה יש להקל פדעה הראשונה, וכל זה בתבשיל ששקל טעם חמץ עצמו, (ט) אכל תבשיל שנתבשל קדם הפסח בקדירה שבשיל בה חמץ בו-ב"ים, אף-ע"פ שאין בתבשיל ששים כנגד חמץ ששקל טעם חמץ עצמו, מחר להשהתו עד אחר הפסח, ויזהר להצניעו בקדר שאינו רגיל ללחץ שם, כמו שיתבאר בסימן תנא"ו, (י) וכן באופן שלא יהיה כפוש בתוך הפסח בכלי-חמץ, והיה שהורק לכלי פסח, ואם נתבשל או נכבש להתחלה בתוך הפסח בכלי-חמץ, אפלו אינו כן-ימו צריך לבקרו, (יא) [ח"א]: (ב) עוֹבְרִים עָלָיו וכו'. אכל חמץ נקשה (יב) אינו

שער הציון

(יד) אחרונים. וע"ש באלה רבה שמצד דאם בטל קדם פסח ולא בערו וזכר עליו הפסח דמסר, וקלא בזה מסמח של ישראל, דלא מהני בטול להסיר, והחק-יצקב מאן בזה: (טו) ואף-ע"פ שעכש עדין אינו מברר אם ישאר שלו, מהני המכירה, כמבאר בסוגין: (טז) מכתב 'אפלו הגיע זמן אחר הפסח, משמע דהוא הדין קדם פסח, וע"ש בבאור הלכה: (יז) הראב"ד ותר"י והרא"ש והרשב"א: (יח) וידעת מהגן-אברהם ושא"ש שהסכימו לעיל לרעת המחבר, וכתבנו בלשון 'אפשר', דלא ברירא עלי האי משום סכנת הגז"י, וע"ש בבאור הלכה: (יט) מגן-אברהם וש"א: (כ) אחרונים: (כא) בן הסכים בחבורו פסח משנה דזה היא דעת הרמב"ם, ומסתמא כשהעתיק בשלחן-ערוך דעת הרמב"ם גס"פ פנח"נ, וכן פתח הגר"א בבאורו: (כב) הר"ר והרמב"ם: (כג) מגד אברהם וחק-יצקב וש"א: (ד) מגד אברהם וש"א: (ה) חק-יצקב וש"א: (ו) חק-יצקב: (ז) עלת-שבת: (ח) פרימקדים והגר"י: (ט) חק-יצקב והגר"י ובגד"י ישע מקור-חיים: (י) מקור-חיים הנ"ל: (יא) מגן-אברהם מלקמן סוף סימן תמו, וע"ש שם במה שכתבנו בבאור הלכה: